THE CRITICAL RECEPTION OF MIRCEA IVĂNESCU'S POETRY IN 2005

Diana DAN
"Petru Maior" University of Târgu-Mureş

Abstract: In the Romanian literature, framing Mircea Ivănescu's poetry in a stream of literature cannot be done accurately. Mircea Ivănescu is a complex poet, which offers a new formula of writing poetry: the games of poetry. Therefore we looked over 2005 to see how is seen his poetry trought critical eyes and to find out what is his place in the course of literature.

Keywords: inner reality, reality, intertextualism, common tone, originality.

Anul 2005 aduce un număr redus de articole critice care să evidenţieze figura poetului Mircea Ivănescu. Acest lucru se poate observa dacă facem o comparaţie cu anul 2004. Articolele apărute sunt însă dense, ample, aducând puncte de vedere noi în interpretarea fenomenului mirceaivănescian.

În cele ce urmează vom prezenta aspectele pe care le considerăm a merita a fi evidenţiate în acest an. Articolul Ioanei Laslo cu titlul *Călătoria de-o săptămână* readuce, în prim-planul dezbaterilor, volumul *Interviu transfinit* realizat în stil publicistic. Acest articol propune câteva teme diferite de meditaţie faţă de ceilalţi comentatori care au mai abordat acest subiect. Ioana Laslo aminteşte de joaca de la care a pornit realizarea acestui interviu, de faptul că începutul şi sfârşitul cărţii se încadrează simbolic într-o călătorie de o săptămână, despre stilul „ironic–metaforic–paradoxal jucăuş", manieră în care acest volum se desfăşoară.

Poetul, eseistul, traducătorul şi criticul Radu Vancu îşi prezintă articolele scrise într-o manieră accesibilă oricărui tip de cititor, articole care pornesc din frământări interioare, întrebări la care singur încearcă să-şi găsească răspuns. Întrebările pe care şi le adresează sieşi, în primul rând, şi în acest timp şi cititorului, se referă la opera lui Mircea Ivănescu. În primul rând, vrea să-şi rezolve problema legată de postmodernitatea poetului, vizavi de care s-au produs multe interpretări, iar în al doilea rând, este interesat a descoperi dacă este sau nu Mircea Ivănescu un poet discret.

Pentru Ioana Laslo, periplul prin structura *Interviului transfinit* pare a fi o călătorie de o săptămână. Această călătorie începe din momentul ivirii pe lume a poetului, moment marcat de întrebarea pusă de Vasile Avram lui Mircea Ivănescu: „De ce v-aţi născut?" şi se încheie cu moartea, la nivel simbolic, produsă de încheierea acestui interviu.

Atât momentul genezei, cât şi cel al sfârşitului punctează teoria pe care se bazează întregul volum. Începutul şi sfârşitul, minciuna şi adevărul, realitatea şi ficţiunea sunt părţi ale aceluiaşi întreg, fiecare cu definiţia sa, pe care Vasile Avram a învăţat-o de la Mircea Ivănescu. Precum fiecare obiect îşi are umbra sa, precum fiecare provocare îşi are greutatea sa, fiecare aspect literar îşi are amestecul lui de real şi fantastic, de adevăr şi minciună, fiecare fiind o umbră a celeilalte, alături alcătuind întregul. Existenţa individuală a fiecărui aspect este doar o iluzie.

Interviul ia naştere dintr-un joc şi se desfăşoară asemenea unei călătorii, sub formă de joc. Atât timp cât se păstrează această notă de inocenţă jocul pare un prilej interesant de petrecere a timpului, în momentul când acest joc devine solemn, Mircea Ivănescu mizează pe cartea retragerii, promiţând că va continua exerciţiul.

Privit din această perspectivă, volumul propune un final deschis. Registrul în care se încheie acest volum este unul al regretului împletit cu speranţa. Regretul pentru faptul că

BDD-A21979 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:01 UTC)

Mircea Ivănescu a preferat tăcerea, în locul răspunsurilor la care era solicitat, şi speranţa că va reuşi să-şi ducă la bun sfârşit acest proiect într-un timp viitor. Fapt care nu s-a concretizat nici mai târziu. Exerciţiul început de Vasile Avram oferă o perspectivă, un răspuns, o cheie de interpretare a fenomenului mirceaivănescian, iar cea de a doua parte a întregului, pe care o căutăm, o aflăm în vocea tainică indirect transmisă a scrierilor sale.

Dacă Vasile Avram definește literatura „ca realitate plus ficțiune; adevăr plus minciună", din perspectiva Ioanei Laslo definim fenomenul mirceaivănescian drept cărți despre el plus „romanul" versurilor sale.

Ioana Laslo precizează că materialul din care este alcătuit acest interviu este unul specific stilului publicistic, cu „întrebări, unele clare, concise". Întrebările sunt plasate de Vasile Avram poetului, lăsând „sentinţa" în mâna acestuia. Ceea ce rămâne de precizat este maniera în care percepe Mircea Ivănescu postarea răspunsului. Acest răspuns apare, din perspectiva Ioanei Laslo, drept „o dilatare a întrebării, nicidecum o rezolvare a ei; nu o elucidare a misterului ci o potențare a lui"[1].

Radu Vancu, făcând referire la opera lui Mircea Ivănescu, încearcă a-şi explica de ce există o diferenţă aşa de mare între critica de acum, referitoare la receptarea critică a poetului, şi cea din anii '60, '70, evidențiind că interpretările din ultimii ani l-au transformat într-un scriitor adulat, fiind numit chiar și Doctor Honoris Causa al Universității din Sibiu, ba l-au transformat chiar într-un poet care se vinde bine, drept pentru care în anul 2004 au apărut trei antologii, la trei edituri diferite.

Primul argument adus este legat de faptul că scriitori precum Nichita Stănescu, Marin Sorescu, din generaţia sa, abordează formula „eu sunt x", o formulă concentrată, centrată pe eul liric, pe când poemele lui Mircea Ivănescu pornesc de la formula „eu fac cutare lucru pe care l-am făcut şi alţii, dacă nu chiar toată lumea"[2]. Astfel, poetica lui Mircea Ivănescu face trecerea de la omul excepțional spre omul obişnuit, de la retorica eclatanţei la retorica discreţiei, de la „o fi" spre „ a face", notează criticul

Astfel, prin intermediul personajului Mopete, poetul compune o poveste interioară care se desfăşoară în spaţiul şi timpul sufletesc al amintirilor. Acest personaj râde de sine, îşi enunţă defectele. Versurile sunt în așa fel realizate încât în poezia lui Mircea Ivănescu se poate observa împletirea celor trei genuri literare: liric, epic şi dramatic.

Marca intertextului şi a intertextualităţii este evidenţiată de Mopete, care repetă gesturile omului obişnuit, alături de cuvinte, forme, structuri întregi „ale unor scriitori din spaţiul şi timpul mai multor literaturi pe care de cele mai multe ori nu îi numeşte pentru că nu se simte îndreptăţit să stea cu ei la masă".

Pentru critica anilor '60, '70, Mircea Ivănescu aduce un personaj neoriginal şi cu o operă neoriginală, nevaloroasă, de aceea nu este integrat în canonul oficial alături de Nichita Stănescu Marin Sorescu şi Nicolae Labiş.

Acest articol demontează această teorie, considerând că Mircea Ivănescu întruneşte toate criteriile de care are nevoie un poet pentru a fi numit original. În demonstraţia sa, Radu Vancu porneşte de la o definiție dată termenului de originalitate literară de către Alexandru George, pe a cărui construcţie punctează elementele concrete ale credinţei sale.

Radu Vancu consideră că „discreţia" i-a făcut în acest caz poetului un deserviciu: „opera lirică a lui Mircea Ivănescu îndeplinea încă de la început cerințele în virtutea cărora congenerii lui au fost admiși în canonul oficial. Dăunătoare i-a fost discreția de care s-a înconjurat într-o vreme când se purta declarativismul și ostentația [...]. Mircea Ivănescu a scris de la început o adâncă, originală și existențial-intertextuală poezie a discreției"[3].

[1] Ioana Laslo, *Călătoria de-o săptămână*, în „Vatra", 2005, nr. 11-12, p. 186
[2] Radu Vancu, *Mircea Ivănescu, marea poezie a discreției*, în „Transilvania", 2005, nr. 1-2, p. 40
[3] Ibidem, p. 41

BDD-A21979 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:01 UTC)

O altă întrebare pe care Radu Vancu şi-o pune se referă la integrarea lui Mircea Ivănescu într-un curent literar: dacă e sau nu postmodern?

În articolul publicat în revista *Timpul*, *Mircea Ivănescu, poet postmodern?* , Radu Vancu demontează prin contraargumente concrete ipoteza lui Mircea Cărtărescu referitoare la postmodernitatea poetului.

Argumentele aduse de Mircea Cărtărescu referitoare la faptul că Mircea Ivănescu îi pare „în întregime postmodern, definitoriu postmodern" sunt luate în răspăr de Radu Vancu: „Ce anume are ea postmodern? În ordinea în care sunt introduse în analiză, următoarele: întoarcerea dinspre tradiţionalele zone ale influenţei franceze şi germane către cele anglo-saxone; biografismul extrem; a tiraniei metaforei şi a «umanismului»; biografismul şi personalismul structura laxă şi nedeterminată; visarea evanescentă şi meditaţia la nimic"[4].

Despre „întoarcerea dinspre tradiţionalele zone de influenţă franceză şi germană către cele anglo-saxone", Radu Vancu precizează că este doar parţial adevărată, pentru că la Mircea Ivănescu nu se poate vorbi doar de influenţă anglo-saxonă socotită, cu precădere, în traducerile din limba engleză, ci se resimt influenţe şi din şi în alte limbi. Primul volum tradus a fost cel al lui Henri Perruchot şi „nu a încetat să traducă din şi chiar să scrie poeme-n franţuzeşte. Limba franceză e o constantă de lectură şi obiect al aluziilor culturale din poemele sale", notează Radu Vancu. Citindu-l pe Rilke, a învăţat tehnica de a rupe versul în orice punct, fără a pierde din energia lirică, consemnează criticul. Tot acesta precizează că în poeziile mirceaivănesciene se regăsesc referinţe la Lichtenberg, Thomas Mann iar poetul face traduceri din Kafka, Nietzsche, Musil, Broch, Rilke, din poeţii germani, publicate în revista *Transilvania*. Totodată îi sunt cunoscuţi şi alţi scriitori decât cei englezi: Guy Scarpetta, Jean Francois Lyotard, Umberto Eco, Gianni Vattimo.

Despre „biografism extrem" Radu Vancu consideră că nu poate fi vorba, mai ales că despre Mopete nu ne sunt precizate date esenţiale, din viaţa sa socială. Nu ştim nici cum este el, cu ce se ocupă, care e locul de muncă, dacă e căsătorit sau dacă are copii. Radu Vancu îl compară cu Henry din *The Dream Song* a lui John Berryman.

Ceea de a treia teză despre „epurarea poeticităţii lirice tradiţionale, a tiraniei metaforei şi a umanismului", realizată prin renunţarea la poeticitatea tradiţională şi abolirea metaforei, este şi ea demontată. Aduce contraargument opinia lui Nicolae Manolescu care precizează că metaforele folosite de Mircea Ivănescu au o splendoare alexandrină, Radu Vancu adăugând: „se poate alcătui o masivă antologie cu remarcabili tropi ivanescieni". Despre structura versurilor mirceaivănesciene, Radu Vancu precizează faptul că arareori poetul alege a scrie sonete, uneori respectă, iar alteori nu ritmul strict determinat, considerând că urmează fidel, de pildă, metrica bine punctată a celebrei rapsodii a lui Topârceanu.

Ceea din urmă ipoteză demontată se referă la „visarea evanescentă şi meditaţia la nimic". În acest sens, Radu Vancu observă că în galeria de poezii scrise de Mircea Ivănescu există şi se poate observa şi gravitatea problematică, „în numeroase poeme ivănesciene, unde vocea eului liric articulează mari întrebări ale existenţei. E vorba de acele puţine poeme despre care am spus că sunt într-adevăr biografice"[5].

Consideră că un atribut potrivit pentru lirica mirceaivănesciană este luciditatea, care face trecerea dinspre o imagine spre cealaltă, aspect evidenţiat şi de Matei Călinescu, care afirmă într-un interviu dat în anul 2003: „Am cunoscut personal şi îndeaproape doi mari poeţi: pe Nichita Stănescu şi pe Mircea Ivănescu. Luciditatea lor poetică este totdeauna uimitoare, în ciuda stărilor psihologice sau corporale prin care treceau".

Despre gândirea lirică a lui Mircea Ivănescu, Radu Vancu precizează că se axează „pe valorile tari ale modernităţii" unde faptul că „fiecare poem îl continuă pe celălalt nu înseamnă

[4] Radu Vancu, *op. cit.*, p. 6
[5] Ibidem, p. 6

BDD-A21979 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:01 UTC)

că toate sunt la fel de neimportante, ci invers - toate sunt importante, vorbind discret despre înţelesurile majore: moartea, iubirea, poezia, spaima, remuşcările, alcoolul cu infernurile şi paradisurile lui, sufletul – imponderabile ce dau, paradoxal, greutate vieţii".

Demonstraţia lui Radu Vancu este una veridică, credibilă, bine argumentată, făcută din perspectiva unui om profund ancorat în universul poetului şi care nu se lasă dus de aparenţe. De aceea singura sa dorinţă este de a prezenta și cealaltă față a lucrurilor, pentru a clarifica situaţia şi a oferi un prilej de meditaţie asupra acesteia.

Radu Vancu îşi ia rolul justiţiarului în serios, pentru a pune lucrurile la locul lor, fiecare unde şi-l merită.

1. **Bibliografie/References**

Interviuri, convorbiri, confesiuni

- Avram, Vasile (2004) *Interviu transfinit. Mircea Ivănescu răspunde la 286 de întrebări ale lui Vasile Avram*, Editura Ecclesia, Nicula, p. 31-32

Studii critice - în volume

- Dicţionarul esenţial al scriitorilor români (2000) Coord. Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Editura Albatros, Bucureşti.
- Vancu, Radu, (2007), *Mircea Ivănescu. Poezia discreției absolute*, Editura Vinea, București

Bibliografia articolelor apărute în periodice

- Laszlo, Ioana, *Călătoria de-o săptămână*. [*Interviu transfinit*: Mircea Ivănescu raspunde la 286 de întrebări ale lui Vasile Avram, Nicula: Ecclesia, 2004], în „Vatra", 32, nr. 11-12, 2005, p. 186-187.
- Vancu, Radu, *Mircea Ivănescu, marea poezie a discreţiei*, în „Transilvania", 34, nr. 1-2, 2005, p. 38-41.
- Ştefănescu, Alex, Alţi *doi poeţi*, în „Convorbiri literare", 138, nr. 9, 2005, p. 16-17.
- Vancu, Radu, *Mircea Ivănescu, poet postmodern,* în „Timpul", 6, nr. 2, 2005, p. 6.

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development , as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.

BDD-A21979 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:01 UTC)